

KLIMAPLAN

GJØVIK

GJØVIK KOMMUNE

Kommunedelplan for klima 2022-2026

1 OVERORDNEDE FØRINGER FOR KLIMAARBEIDET I GJØVIK KOMMUNE

1.1 Internasjonale og nasjonale føringer	4
1.2. FN sine bærekraftsmål	4
1.3. Regionale føringer	6
1.4. Kommunale føringer	6
1.5. Kunnskapsgrunnlag	8

2 INNSATSOMRÅDER - MÅL OG STRATEGIER

2.1. Arealplanlegging og byutvikling	13
2.2. Mobilitet- og transportløsninger	17
2.3. Bygg og anlegg	21
2.4. Forbruk, gjenvinning, ombruk og avfall	25
2.5. Klimavennlige anskaffelser	29
2.6. Næringsliv og det grønne skiftet	33
2.7. Produksjon og distribusjon av energi	37
2.8. Klimatilpasning.....	41

3 STRATEGISK SAMARBEID OG KLIMAKOMMUNIKASJON

3.1. Strategisk samarbeid: oppfølging av bærekraftsmål 17	44
3.2. Klimakommunikasjon	45

4 OPPFØLGING AV PLANEN

4.1. Styringshjul for organisasjonen og viktige milepæler for klimaplanen.....	48
4.2. Organisering av klimaarbeidet og ansvarsfordeling	50
4.3. Rullering av handlingsplan	51

Overordnede føringer for klimaarbeidet i Gjøvik kommune

1.1. INTERNASJONALE OG NASJONALE FØRINGER

Verden er i startfasen av den største omstillingen siden den industrielle revolusjon. Det grønne skiftet handler om å gjøre verdens energisystem og økonomi helt fossilfri. For å oppnå dette, må utslipp av klimagasser globalt være i minus innen slutten av dette århundret. Allerede innen 2050 må verdens utslipp reduseres med omtrent 80 prosent. Denne omleggingen må skje raskest i de rike delene av verden slik at levestandarden i fattige land fortsatt kan øke. Dette betyr at Norge vil gå igjennom en betydelig omstilling i løpet av de neste tiårene. Dette krever en innsats fra både det offentlige, næringslivet og hver enkelt innbygger.

Norge har gjennom Parisavtalen forpliktet seg til å føre en klimapolitikk som unngår en temperaturstigning på mer enn 2 grader, og helst under 1,5 grader. For å oppnå dette har Stortinget vedtatt nasjonale mål om å redusere klimagassutslippene med 50–55% innen 2030 sammenlignet med 1990-nivå. I tillegg skal Norge omstilles til et lavutslippssamfunn innen 2050. Målsettingene er vedtatt i Lov om klimamål (klimaloven), som trådte i kraft 01.01.2018.

For å realisere de nasjonale klimamålene er det vedtatt en rekke planer og føringer for kommunalt klimaarbeid. Dette gjelder blant annet følgende planverk:

- Nasjonale planretningslinjer for klima- og energi-planlegging i Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023.
- Klimaplan for 2021–2030 (Meld.St.13 (2020–2021))
- Klimakur 2020

1.2. FN SINE BÆREKRAFTSMÅL

I 2015 erstattet FN tusenårsmålene med 17 bærekraftsmål. Bærekraftsmålene ble vedtatt for å sikre videreutviklingen av globale menneskerettigheter, samt redusere økologisk fotavtrykk. FN sine bærekraftsmål er utformet for å se sammenhengen mellom økonomisk, sosial og miljømessig utvikling. Bærekraftsmålene inkluderer en rekke områder innen blant annet produksjon og forbruk, liv på land og i vann, mat, helse og utdanning. Alle disse områdene påvirker hverandre og må sees i sammenheng for å løses.

Til forskjell fra tusenårsmålene gjelder bærekraftsmålene for alle land, uavhengig av økonomisk utvikling. Dette betyr at også Norge er forpliktet til å følge opp bærekraftsmålene. I Gjøvik kommune er FN sine bærekraftsmål innarbeidet i det kommunale styringssystemet og målene er førende for all kommunal planlegging. Dette gjelder spesielt klimaplanen hvor bærekraftsmål nummer 13: Stoppe klimaendringene er planens overordnede mål. I tillegg er bærekraftsmål nummer 17: Samarbeid for å nå målene identifisert som et viktig mål for å oppnå utslippsreduksjon i årene som kommer.

Følgende bærekraftsmål er relevante for Gjøvik kommune sin klimaplan:

- Mål 7: Ren energi for alle
- Mål 8: Anstendig arbeid og økonomisk vekst
- Mål 9: Innovasjon og infrastruktur

HOVEDFOKUS

1.3. REGIONALE FØRINGER

Innlandet fylkeskommune har som sitt klimamål å bli klimanøytralt innen 2030. Dette skal gjøres gjennom en 50 prosent reduksjon i direkte utslipp innen 2030, sammenlignet med 2018-nivå. Denne målsettingen skal følges opp gjennom Innlandets egen plan for klima, energi og miljø, som vedtas høsten 2022. Den nye planen har som formål å utforme, konkretisere og koordinere en offensiv klima- og miljøpolitikk for regionen.

Fylkeskommunen har en regional strategisk rolle i klimaarbeidet og har et ansvar som regional planmyndighet og planfaglig veileder overfor kommunene. Fylkeskommunen har myndighet til å fastsette regionale planbestemmelser som kan bidra til utbyggingsmønstre som støtter opp om klimamålene. Dette gjøres i dag gjennom en samordnet areal- og transportplanlegging (ATP) som Gjøvik kommune har vært en del av siden 2010–2011. Andre eksempler er utvikling av klimavennlig energiproduksjon og energibruk, samt utvikling av det regionale kollektivtilbudet.

Felles areal- og transportstrategi for Mjøsbyen 2020

Mjøsbyen er et samarbeid og en felles utviklingsarena for areal- og transportplanlegging i områder

rundt Mjøsa. I 2020 ble det utarbeidet en felles areal- og transportstrategi for Mjøsbyen som skal bidra til utvikling av en mer konkurransedyktig og bærekraftig region med attraktive og levende byer og tettsteder og «grønne reiser». Strategien støtter opp under klima- og miljøarbeidet i tidligere Oppland og Hedmark. Strategien skal bidra til en omstilling til lavutslippssamfunnet gjennom bedre arealutnyttelse og mer klimavennlig transport.

1.4. KOMMUNALE FØRINGER

Kommuneplanens samfunnsdel

Kommunedelplan for klima 2022–2026 har en bred forankring i kommunens overordnede planverk. I kommuneplanens samfunnsdel har Gjøvik kommune vedtatt en overordnet målsetting om å være en ledende miljø- og klimakommune, kjent for å ta bærekraftige prioriteringer. Langsiktige arealstrategier i kommuneplanens samfunnsdel har følgende delmål som gir føringer for klimaplanen:

1. Ha et utbyggingsmønster og transportsystem som er klima- og miljøvennlig og reduserer transportbehov.
2. Øke bruken av fornybar energi.
3. Være en foregangskommune i miljøvennlig og bærekraftig utbygging.
4. Bevare viktig grønnsstruktur, friluftsområder og landskapstrekk.

Visjon 2030

I 2010–2011 ble det gjennom ATP-samarbeidet mellom Gjøvik kommune, tidligere Oppland fylkeskommune, Statens Vegvesen og næringslivet ved Byen vår Gjøvik, utarbeidet en byvisjon «Strategi for ny byutvikling – samordnet areal- og transportstrategi for Gjøvik». Strategien legger viktige føringer for areal- og transportplanlegging i kommunen fram mot 2030. I planen presenteres mål, delmål og prinsipper for arealbruk og trafikk- og transportløsninger. Visjon 2030 har følgende målsettinger som gir føringer for klimaplanen:

- Det er enkelt å reise til Gjøvik sentrum samtidig som sentrum er skjermet for unødig biltrafikk.
- Gjøvik skal ha et attraktivt busstilbud som kan konkurrere med privatbilen slik at andelen som benytter buss fordobles.
- Gjøvik skal ha et hovedsykkelvegnett som gjør sykkel til et attraktivt transportmiddel og får flere til å sykle slik at andelen som benytter sykkel fordobles.

Annet relevant planverk

- **Handlingsplan for smartere plastbruk 2020–2022:** Planen har som målsetting å redusere unødvendig plastbruk i Gjøvik kommune og minske påvirkningen plast har på klima og natur.
- **Landbruksmelding 2017–2022:** Landbruksproduksjonen i Gjøvik skal foregå uten at miljøet belastes unødvendig med forurensing, støy eller reduksjon i visuell verdi, samt bidra til CO₂-binding.

- **Plan for hovednett for sykkel:** Et grunnlagsdokument for videre systematisk arbeid med hovednettet for sykkel i kommunen.
- **Gatebruksplan for Gjøvik sentrum:** Planen har som målsetting å øke andelen gående, syklende og kollektivreisende til, fra og i Gjøvik sentrum gjennom bedre tilrettelegging og fremkommelighet.
- **Hovedplan for vann og avløp:** Et viktig plandokument som sørger for at kommunens vann og avløpssystem vil håndtere økte nedbørsmengder som følge av klimaforandringer.
- **Folkehelseoversikt for Gjøvik kommune:** Økt tilrettelegging for fysisk aktivitet i hverdagen gjennom gåing og sykling bidrar til bedre folkehelse og reduserte klimagassutslipp fra veitrafikk.

1.5. KUNNSKAPSGRUNNLAG

Klimagassutslipp i Gjøvik kommune 2009–2019

Fra 2009 til 2019 har Gjøvik kommune redusert sine utslipp med 12 prosent. Trenden er nedadgående med noen variasjoner fra år til år. I 2019 lå det totale utslippet på 134 853 tonn CO_{2e}, som er det laveste nivået hittil. Statistikken inkluderer de direkte utslippene som skjer innenfor Gjøvik kommune sine kommunegrenser.

Utslippene er fordelt innenfor ni ulike sektorer hvor veitrafikk er sektoren med høyest utslipp, totalt 61 929 tonn CO₂e i 2019. Utviklingen i utslipp fordelt på sektor fra 2009 til 2019 er presentert i tabellen under. Den største reduksjonen i utslipp finner vi innen oppvarming, veitrafikk og avfall og avløp. Dette skyldes blant annet forbud mot fossil oppvarming av bygninger, innblanding av biodrivstoff i drivstoffet til veitransport, samt forbedret opptak av klimagasser ved kommunens avfallsanlegg. Videre ser vi at annen mobil forbrenning (inkluderer større fossile kjøretøy og maskiner) har den største økningen i klimagassutslipp.

Utslipp og opptak fra skog og arealbruk

Miljødirektoratet presenterer statistikk for utslipp og opptak av klimagasser innen skog- og arealbruk for hver enkelt kommune. De siste tallene er fra 2015 hvor Gjøvik kommune hadde et netto opptak på om lag -98 000 tonn CO₂e. Netto-opptaket er redusert med cirka 50.000 tonn CO₂e siden 2010. Årsaken til nedgangen er arealbruksendring som enten medfører utslipp av klimagasser og/eller reduksjon i arealer med biomasse som lagrer karbon i røtter, jord, stamme og

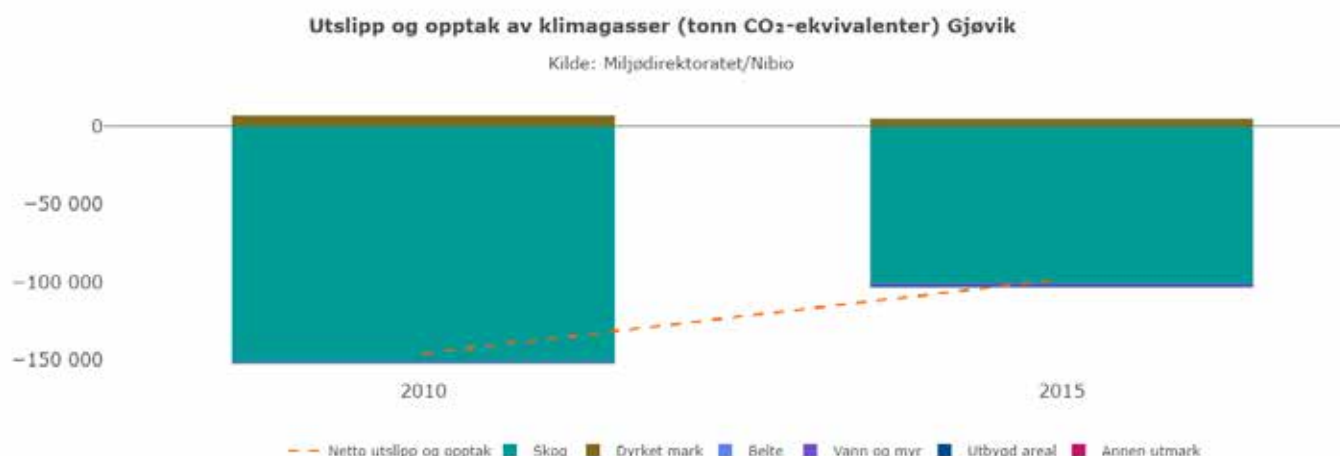
bladverk. Gjøvik kommune har derimot et relativt høyt netto opptak av klimagasser grunnet store arealer med skog. For å sikre ytterligere opptak av klimagasser er det viktig å øke produksjonen av biomasse på eksisterende skogsareal, samt øke vern av karbonrikearealer, som skog og myr.

Sektor	2009	2019	Differanse
Veitrafikk	68 498	61 929	-6 569
Jordbruk	33 455	34 973	+1 518
Avfall og avløp	30 180	19 025	-11 155
Annen mobil forbrenning	8 927	12 904	+3 977
Industri, olje og gass	1 591	3 232	+1 641
Oppvarming	10 989	2 087	-8 902
Energiforsyning	0	513	+513
Totale utslipp	153 643	134 835	-18 808

Tabell 1: Egenutformet tabell som viser differansen i utslipp fra 2009 til 2019 fordelt på sektor. Kilde: Miljødirektoratet (2021).

Figur 1: Gjøvik kommune sine klimagassutslipp fra 2009-2019. Kilde: Miljødirektoratet (2021).

Figur 2: Netto utslipp og opptak av klimagasser fra sektor «skog og annen arealbruk». Siste oppdaterte tallgrunnlag er fra 2015. Kilde: Miljødirektoratet (2021).

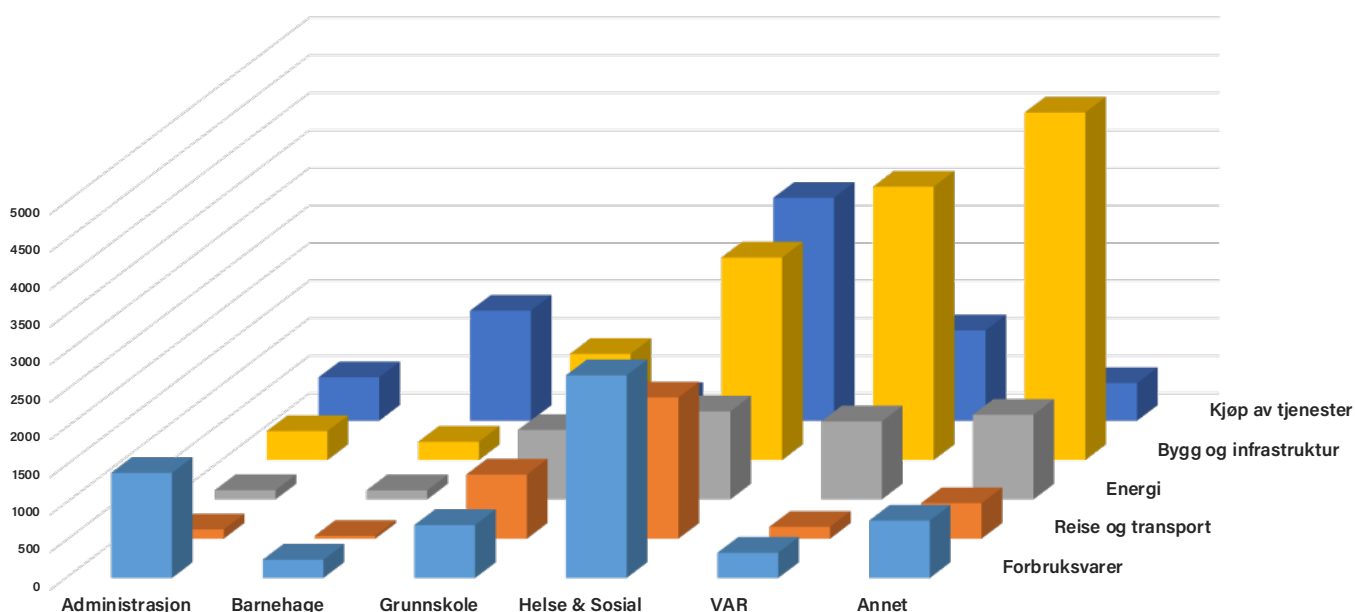
Klimaregnskap for Gjøvik kommune

I Gjøvik kommune sitt klimaregnskap for 2019 presenteres klimafotavtrykket til Gjøvik kommune som virksomhet; fordelt på tjenesteområder og hovedkategorier for utslipp. I tillegg til direkte utslipp inkluderer klimaregnskapet de indirekte utslippene som Gjøvik kommune bidrar til gjennom kjøp av varer og tjenester. Dette er utslipp som finner sted utenfor Gjøvik sine kommunegrenser og som er knyttet til produksjon og transport av varer og tjenester.

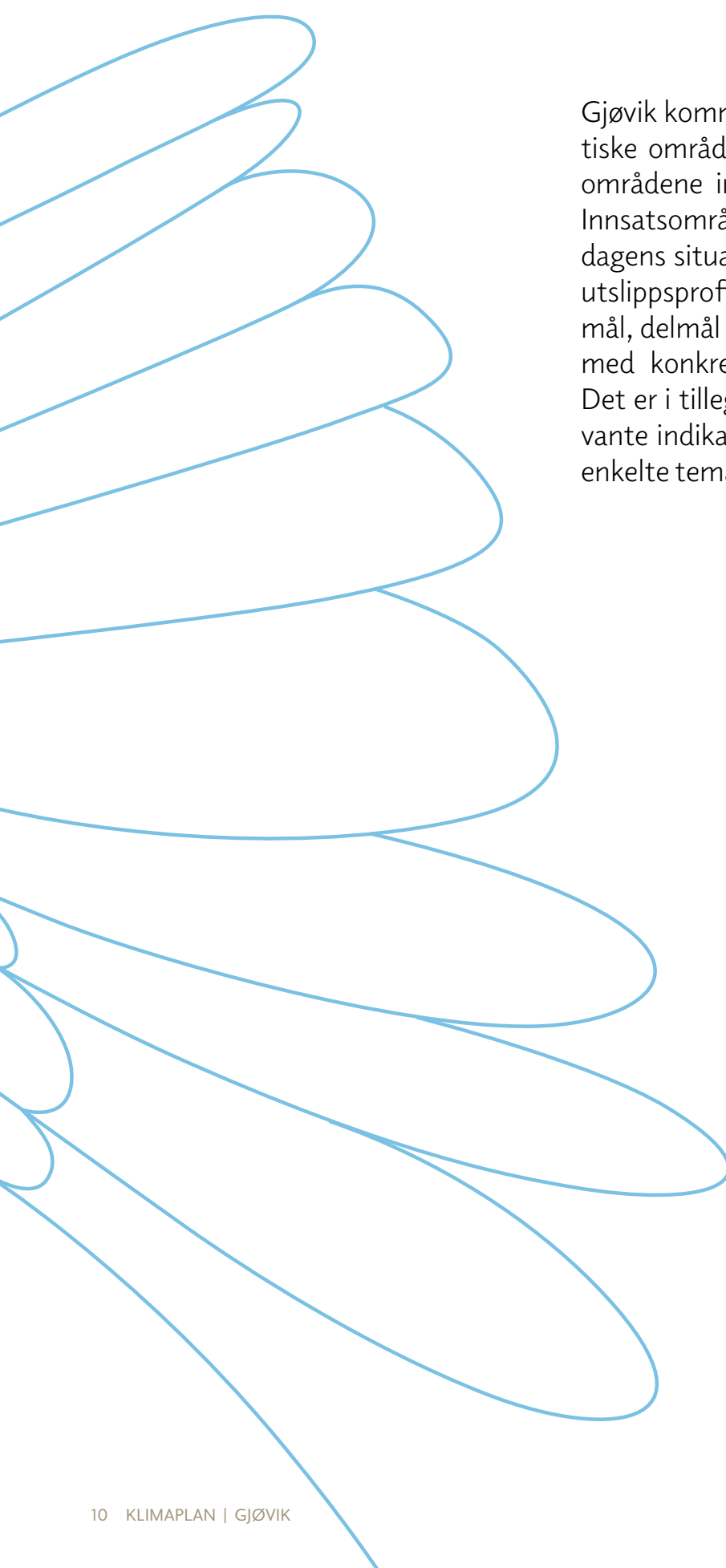
I 2019 lå det totale utslippet for Gjøvik kommune på 34 200 tonn CO₂e. Helse og sosial er det tjenesteområdet med høyest utslipp (11 413 tonn CO₂e) mens bygg og infrastruktur utgjør den største utslippskilden innen hovedkategoriene (13 003 tonn CO₂e).

Kjøp av tjenester, samt forbruksvarer, er også hovedkategorier som peker seg ut med et relativt høyt utslipp.

Kunnskapsgrunnlaget, samt kommunens overordnede planverk, danner grunnlaget for Gjøvik kommune sitt klimaarbeid fram mot 2026. Basert på det vi vet i dag kan vi peke ut en retning for hvor vi vil de neste fire årene. Gjøvik kommune skal bidra til å nå den overordnede nasjonale målsettingen om 50-55% reduksjon i klimagassutslipp innen 2030. Dette skal gjøres gjennom en reduksjon i både direkte og indirekte klimagassutslipp; i egen organisasjon og ute blant lokal næring og innbyggere i kommunen. Konkrete målsettinger og strategier for dette arbeidet presenteres i kapittel 2: Innsatsområder.

Figur 3: Tabellen viser utslipp i tonn Co₂ fordelt på sektorer og hovedkategorier. Tallene er fra Gjøvik kommune sitt klimaregnskap for 2019.

Gjøvik kommune har definert åtte tematiske områder som de viktigste innsatsområdene innen klima fram mot 2026. Innsatsområdene er definert basert på dagens situasjon og Gjøvik kommune sin utslippsprofil. Områdene har egne hovedmål, delmål og strategier som følges opp med konkrete tiltak i handlingsplanen. Det er i tillegg satt opp et utvalg av relevante indikatorer som er målbare for det enkelte tematiske området.

Innsatsområder

1. AREALPLANLEGGING OG BYUTVIKLING

2. MOBILITETS- OG TRANSPORTLØSNINGER

3. BYGG OG ANLEGG

4. FORBRUK, GJENNVINNING, OMBRUK OG AVFALL

5. KLIMAVENNLIGE ANSKAFFELSER

6. NÆRINGSLIV, TEKNOLOGI OG DET GRØNNE SKIFTET

7. PRODUKSJON OG DISTRIBUSJON AV ENERGI

8. KLIMATILPASNING

Gjøvik kommune skal tilrettelegge for en klimavennlig areal- og byplanlegging, som skaper korte avstander, bærekraftig byutvikling og ivaretar hensynet til klimatilpasning.

13 STOPPE
KLIMAENDRINGENE

Arealplanlegging og byutvikling

HOVED MÅL

MULIGHETER OG UTFORDRINGER

Nye statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging legger føringer for utvikling av mer kompakte byer og tettsteder med korte avstander mellom ulike gjøremål. Blant annet oppfordres det til at utbyggingsmønstre skal fremme utvikling av kompakte byer og tettsteder, redusere transportbehovet og legge til rette for klima- og miljøvennlige transportformer. Et sentralt virkemiddel som kommunen benytter i dette arbeidet er utvikling av reguleringsplaner som innlemmer tydelige føringer for både miljø og klima, som krav til energiløsninger og valg av materialer med lavt klimafotavtrykk.

Planlegging av arealbruk og transportsystem skal videre fremme samfunnsøkonomisk effektiv ressursutnytting, god trafiksikkerhet og effektiv trafikkavvikling. Planleggingen skal bidra til å utvikle bærekraftige sentrumsområder og tettsteder, legge til rette for verdiskaping og næringsutvikling, samt fremme helse, miljø og livskvalitet. Økonomiske rammevilkår og de naturgitte vilkårene i kommunen legger premissene for klimaomstilling innen både areal- og transportsektoren. Omstillingen krever en

forpliktende og styrket samordning av bolig-, areal- og transportplanlegging på alle nivå. Kommunen skal derfor legge til rette for klimasmarte sentrumsområder, tettsteder og bygder.

Dette er komplekse utfordringer for kommunen, næringsliv, utbyggere og innbyggere, og hvor kommunene har et større, overordnet og helhetlig samfunnsansvar. Planleggingen skal legge til rette for tilstrekkelig boligbygging i områder hvor det er stor etterspørsel, med vekt på gode regionale løsninger på tvers av kommunegrensene. Areal- og transportplanlegging er også det viktigste verktøyet for å tilpasse samfunnet til økt risiko og sårbarhet på grunn av klimaendringene. Kommunen har særskilt ansvar for å utrede risiko for klimatiske endringer når det gjelder både dagens og framtidens klimasituasjon. Denne kunnskapen skal integreres i arbeidet med å tilrettelegge for en bærekraftig og klimavennlig utnyttelse og utvikling av kommunens arealer.

TILHØRENDE BÆREKRAFTSMÅL

MÅL OG STRATEGIER

Gjøvik kommune skal tilrettelegge for en klimavennlig areal- og byplanlegging som skaper korte avstander og bærekraftig byutvikling.

HOVED
MÅL

DELMÅL 1.1

Gjøvik kommune skal ha et klimavennlig utbyggingsmønster som reduserer transportbehovet.

Strategi 1.1.1: Arealutviklingen skal ha en høy arealeffektivitet innenfor byområdet, tettsteder og langs kollektivaksene.

Strategi 1.1.2: Nye boligområder skal ligge tett innpå eksisterende bebyggelse for å skape korte avstander og muligheter for gange og sykkel mellom bolig, skole, fritidsaktiviteter og butikker.

Strategi 1.1.3: Planleggingen skal fremme lokalisering av handel, service og arbeidsplasser i tilknytning til kollektivknutepunkter og hovedsentrumsområdet.

DELMÅL 1.2

Gjøvik kommune skal innarbeide viktige klimaføringer i kommuneplanens arealdel, og legge føringene til grunn i mer detaljerte planer som områdeplaner og reguleringsplaner.

Strategi 1.2.1: Utnytte rollen som kommunal grunneier og byggherre til å stille klimaføringer i bygg- og utviklingsprosjekter, med tanke på materialbruk, transport, arealendring.

Strategi 1.2.2: Stille krav til miljøklassifisering eller livsløpsanalyse (LCA) for større byggeprosjekter og utredningsområder i reguleringsplaner og byggesaksbehandling.

DELMÅL 1.3

Gjøvik kommune skal bevare viktig grønnstruktur og karbonrike arealer.

Strategi 1.3.1: Bevare fastsatt byvekstgrense for å ivareta en gjennomgående grønnstruktur mellom åsen, Hovdetoppen og sentrum, og hindre spredning av byen og nedbygging av dyrka mark og skog.

Strategi 1.3.2: Redusere nedbygging av karbonrike arealer, som skog, myr og våtmark, samt sikre arts- mangfold i bysentrum og tettstedene, for å unngå ytterligere utslipp av klimagasser.

INDIKATORER

Indikator	Status
Andel som bor i tettsted	78% (2020)
Befolkningstetthet	49 innbyggere per km2 (2020)

Gjøvik kommune skal redusere utslipp fra veitrafikk gjennom økt tilrettelegging for elektriske kjøretøy, kollektiv, sykkel og gange.

13 STOPPE
KLIMAENDRINGENE

Mobilitet- og transportløsninger

HOVED MÅL

MULIGHETER OG UTFORDRINGER

Utslipp fra veitrafikk er den største kilden til klimagassutslipp i Gjøvik kommune. Utslippene stammer fra personbiler, tunge kjøretøy, varebiler og busser. Utslippene fra denne sektoren vil i stor grad påvirkes av økt elektrifisering av hele Norges kjøretøypark, samt en regional og lokal satsing på kollektiv, sykkel og gange. Om lag 50% av utslippene fra veitrafikk har opphav utenfor Gjøvik kommune. En styrking av kollektivtilbudet i regionen, inkludert timesavganger på Gjøvikbanen fra 2022/23, er viktige tiltak som kan bidra reduserte utslipp fra veitrafikk.

I en kommune hvor vi bor spredt er bilen et naturlig førstevalg for mange. Gjøvik kommune har derimot et stort potensiale for å redusere bilbruk på kortere reiser. Om lag 3000 daglige bilreiser er under tre kilometer og flesteparten går inn til Gjøvik sentrum. Å få flere av de korte bilreisene over på kollektiv, sykkel og gange vil ha en positiv effekt på klimagassutslippene, lokalt bymiljø og folkehelse. I tillegg vil det bidra til bedre luftkvalitet og redusert svevestøv, spesielt i Gjøvik sentrum.

Figur 3: Utslipp fra veitrafikk fordelt på kjøretøy. Kilde: Miljødirektoratet (2021).

For å redusere utslipp fra veitrafikk må vi øke andelen elektriske og nullutslippsbiler i kommunen. Andelen elbiler i kommunen ligger på cirka fem prosent, og vi har fortsatt en vei å gå for å nå opp til landsgjennomsnittet på cirka 12 prosent. Overgangen fra fossile til nullutslippskjøretøy vil i stor grad påvirkes av regjeringens bilpolitikk. Det er en nasjonal målsetting om at alt nybilsalg skal være nullutslipp fra 2025. Dette krever nye investeringer, spesielt i form av tilfredsstillende ladeinfrastruktur i by og distrikter.

I 2021 utgjør andelen elektriske biler i kommunens egen bilpark 18 prosent. Andelen er høyest i helse og omsorg som har skiftet ut 65 prosent av bilparken til fordel for nullutslipp. Ytterligere elektrifisering av kommunens egen bilpark vil oppnås gjennom statlige krav til nullutslipp ved kjøp og leasing av nye kjøretøy. Fra 01.01.2022 er det innført krav til nullutslipp i offentlige anskaffelser av personbiler. Krav til nullutslipp for lette varebiler trer i kraft fra 2023.

TILHØRENDE BÆREKRAFTSMÅL

MÅL OG STRATEGIER

Gjøvik kommune skal redusere utslipp fra veitrafikk gjennom økt tilrettelegging for elektriske kjøretøy, kollektiv, sykkel og gange.

HOVED
MÅL

DELMÅL 2.1

Gjøvik kommune skal være en pådriver for å styrke kollektivtilbudet i kommunen.

Strategi 2.1.1: Øke bruken av kollektivtransport gjennom fysisk tilrettelegging og smartteknologi.

Strategi 2.1.3: Øke antall avganger der det er størst potensial for passasjervekst.

Strategi 2.1.2: Utvide busstilbudet til områder med lav dekning i dag.

Strategi 2.1.4: Tilrettelegge for enkle og sømløse reiser og god integrasjon mellom ulike reisetilbud og transporttilbud.

DELMÅL 2.2

Gjøvik kommune skal tilrettelegge for gange og sykkel slik at flere velger bort bilen på kortere strekninger.

Strategi 2.2.1: Øke fysisk tilrettelegging for gående og syklende som sikrer trygg og effektiv ferdsel, herunder utbygging av et helhetlig gang- og sykkelnett, samt trygge sykkelparkeringer.

Strategi 2.2.3: Tilrettelegge for vintervedlikehold av gang- og sykkelveier slik at det sikrer god fremkommelighet hele året.

Strategi 2.2.2: Ha gode løsninger for gange og sykkel mellom boligområder, skoler, arbeidsplasser, kollektivknutepunkt og rekreasjonsområder.

DELMÅL 2.3

Gjøvik kommune skal ha en nullutslippsbilpark fra 2025.

Strategi 2.3.1: Sørge for en utfasing av fossile biler og lette varebiler i kommunens bilpark fram mot 2025.

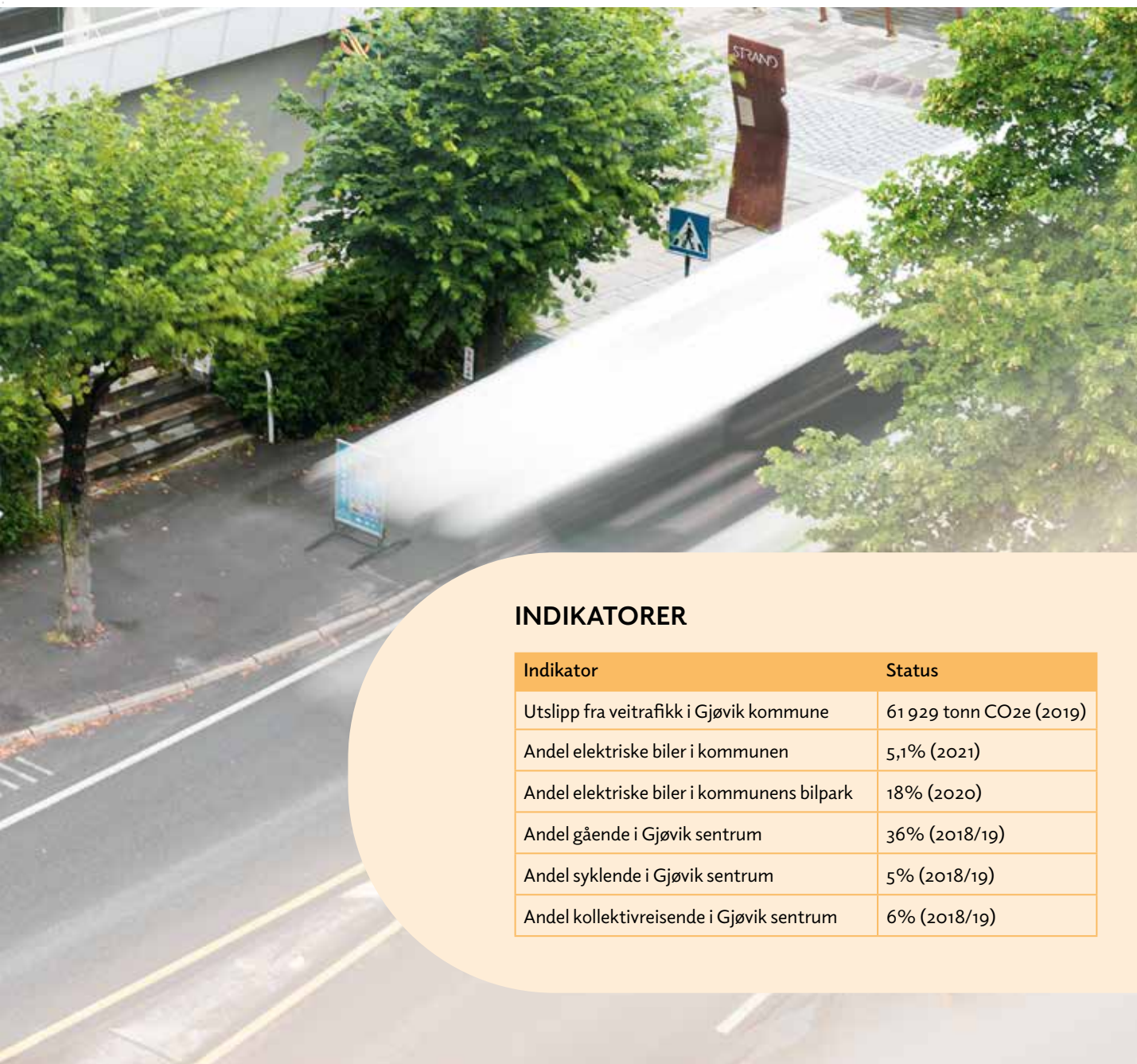
Strategi 2.3.2: Tilrettelegge for utlån- og deleordninger av elbiler og andre elektriske kjøretøy for kommunens ansatte.

DELMÅL 2.4

Gjøvik kommune skal tilrettelegge for at andelen elektriske og nullutslippsbiler øker i kommunen.

Strategi 2.4.1: Etablere flere ladepunkter for elektriske kjøretøy i sentrum og distriktsområdet.

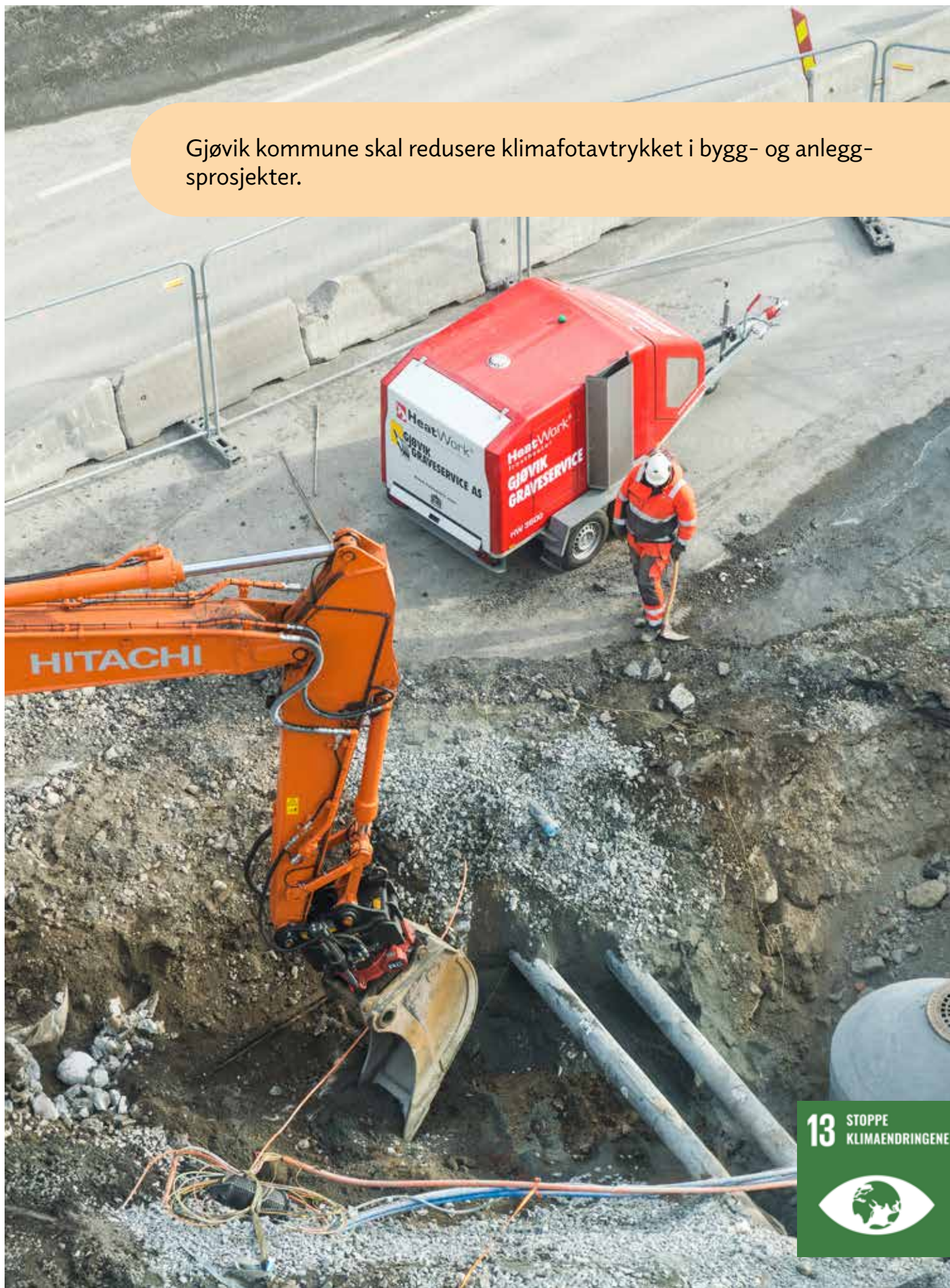
Strategi 2.4.2: Være en pådriver og tilrettelegger for at interkommunale selskaper og lokalt næringsliv skifter ut sin bilpark med nullutslippskjøretøy.

INDIKATORER

Indikator	Status
Utslipp fra veitrafikk i Gjøvik kommune	61 929 tonn CO ₂ e (2019)
Andel elektriske biler i kommunen	5,1% (2021)
Andel elektriske biler i kommunens bilpark	18% (2020)
Andel gående i Gjøvik sentrum	36% (2018/19)
Andel syklende i Gjøvik sentrum	5% (2018/19)
Andel kollektivreisende i Gjøvik sentrum	6% (2018/19)

Gjøvik kommune skal redusere klimafotavtrykket i bygg- og anleggsprosjekter.

13 STOPPE
KLIMAENDRINGENE

Bygg og anlegg

HOVED MÅL

MULIGHETER OG UTFORDRINGER

Globalt står bygg for om lag 40 prosent av klimagassutslippene. For å redusere utslipp fra bygg- og anleggssektoren har det historisk vært et overordna fokus på energibruk. I Norge har vi relativt lave utslipp fra oppvarming av bygg, og i de senere år har det blitt et større fokus på materialvalg og utslipp i anleggsfasen. Dette skyldes at det har blitt innarbeidet et systemperspektiv i bransjen hvor man både inkluderer direkte og indirekte utslipp tilknyttet hele byggeprosessen.

I kommunens eget klimaregnskap for 2019 utgjør utslipp fra bygg og infrastruktur totalt 13 003 tonn CO₂e. Utslippene inkluderer investeringer i nye bygg, samt drift av allerede etablerte bygg og infrastruktur. Som byggherre har kommunen mulighet til å redusere utslipp fra egne byggeprosjekter ved å ta i bruk nullutslippsløsninger på sine bygg- og anleggsplasser. I allerede eksisterende bygg vil energieffektivisering være et viktig tiltak for å redusere utslippene.

Materialvalg har en stor påvirkning på klimafotetrykket til et bygg. Økt bruk av fornybare materialer, som tre og lavkarbonbetong, vil redusere utslippene fra framtidige byggeprosjekter. Samtidig er det nødvendig å renovere og ombygge allerede eksisterende bygningsmasser slik at vi reduserer behovet for å bygge nytt. Der det bygges nytt må det bygges effektivt med tanke på bruk av areal og ressurser. Økt fokus på gjenbruk av materialer og inventar i bygg vil ytterligere redusere utslippene fra byggeprosjekter i kommunen.

Fra statlig hold har det de senere årene blitt innført flere forbud som skal bidra til reduserte utslipp fra bygg og infrastruktur. Forbudet mot bruk av mineralolje til oppvarming av bygg har bidratt til en reduksjon på 5000 tonn CO₂e i Gjøvik kommune siden 2009. Fra 1. januar 2022 trer forbudet mot bruk av fossil olje til oppvarming på byggeplasser i kraft. Dette vil bidra til ytterligere reduksjon av klimagasser fra bygg- og anleggssektoren.

TILHØRENDE BÆREKRAFTSMÅL

Gjøvik kommune skal redusere klimafotavtrykket i bygg- og anleggsprosjekter.

DELMÅL 3.1

Gjøvik kommune skal redusere klimagassutslipp gjennom tilrettelegging for og gjennomføring av klimavennlige utbyggingsløsninger.

Strategi 3.1.1: Det skal stilles klima- og miljøkrav i anskaffelsesprosesser innen bygg- og anlegg.

Strategi 3.1.3: Hensynet til arealeffektivitet skal ivaretas i kommunens egne byggeprosjekter.

Strategi 3.1.2: I byggeprosjekter skal det utredes om behovet kan dekkes gjennom ombygging eller renoivering av eksisterende bygningsmasse.

DELMÅL 3.2

Gjøvik kommune skal redusere energibruken i alle bygg og nye bygg skal bygges minst tilsvarende passivhus-nivå.

Strategi 3.2.1: Bidra til målrettet utfasing av fossil energibruk i både offentlige og private bygg.

Strategi 3.2.3: Tilrettelegge for tilkobling til fjernvarmenettet og/eller nærvarmeanlegg i nye byggeområder og større anleggsprosjekter, der det er hensiktsmessig.

Strategi 3.2.2: Øke andelen fornybar energi og energieffektive løsninger ved større rehabiliteringer og i nye bygg.

Strategi 3.2.4: Det skal installeres solenergianlegg som bidrar til en del av byggets energiforsyning ved alle nye kommunale bygg og større rehabiliteringer.

DELMÅL 3.3

Gjøvik kommune skal være en tydelig etterspørter av lav- og nullutslippsteknologi, samt klimavennlige materialer, i bygg- og anleggsprosjekter.

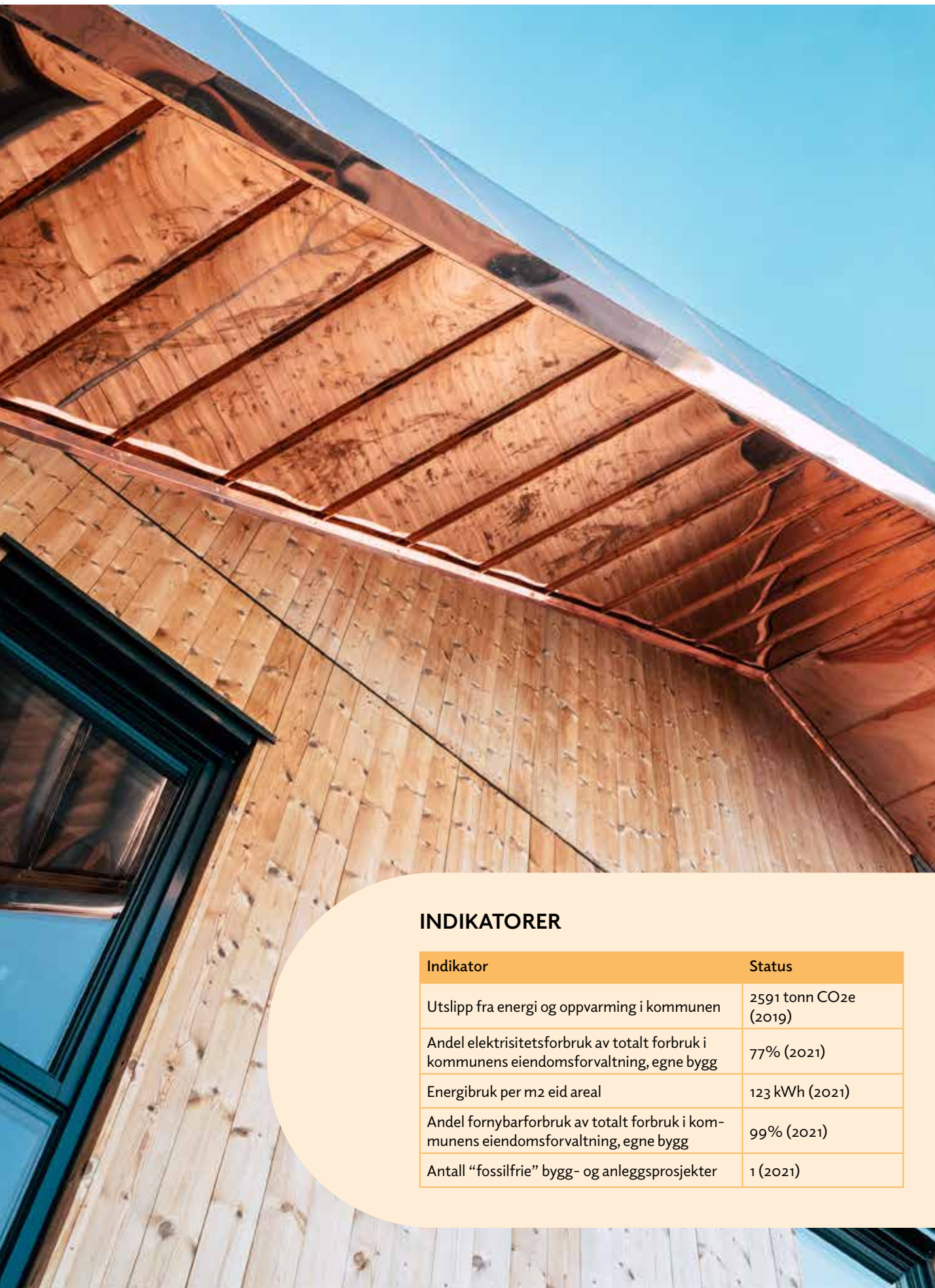
Strategi 3.3.1: Øke etterspørselen og bruken av lav- og nullutslippsteknologi (inklusive fornybare energiløsninger) i bygg- og anleggsprosjekter.

Strategi 3.3.3: Økt bruk av fornybare ressurser i materialvalg, herunder større andel trevirke og andre materialer med lave klimagassutslipp i produksjonsfasen.

Strategi 3.3.2: Som et minimumskrav skal det stilles krav om bruk av Euro 6-klassifiserte kjøretøy på byggeplassen og i forbindelse med transport til og fra anleggsplassen.

Strategi 3.3.4: Det skal bygges i tre der andre materialer ikke gir lavere klimagassutslipp.

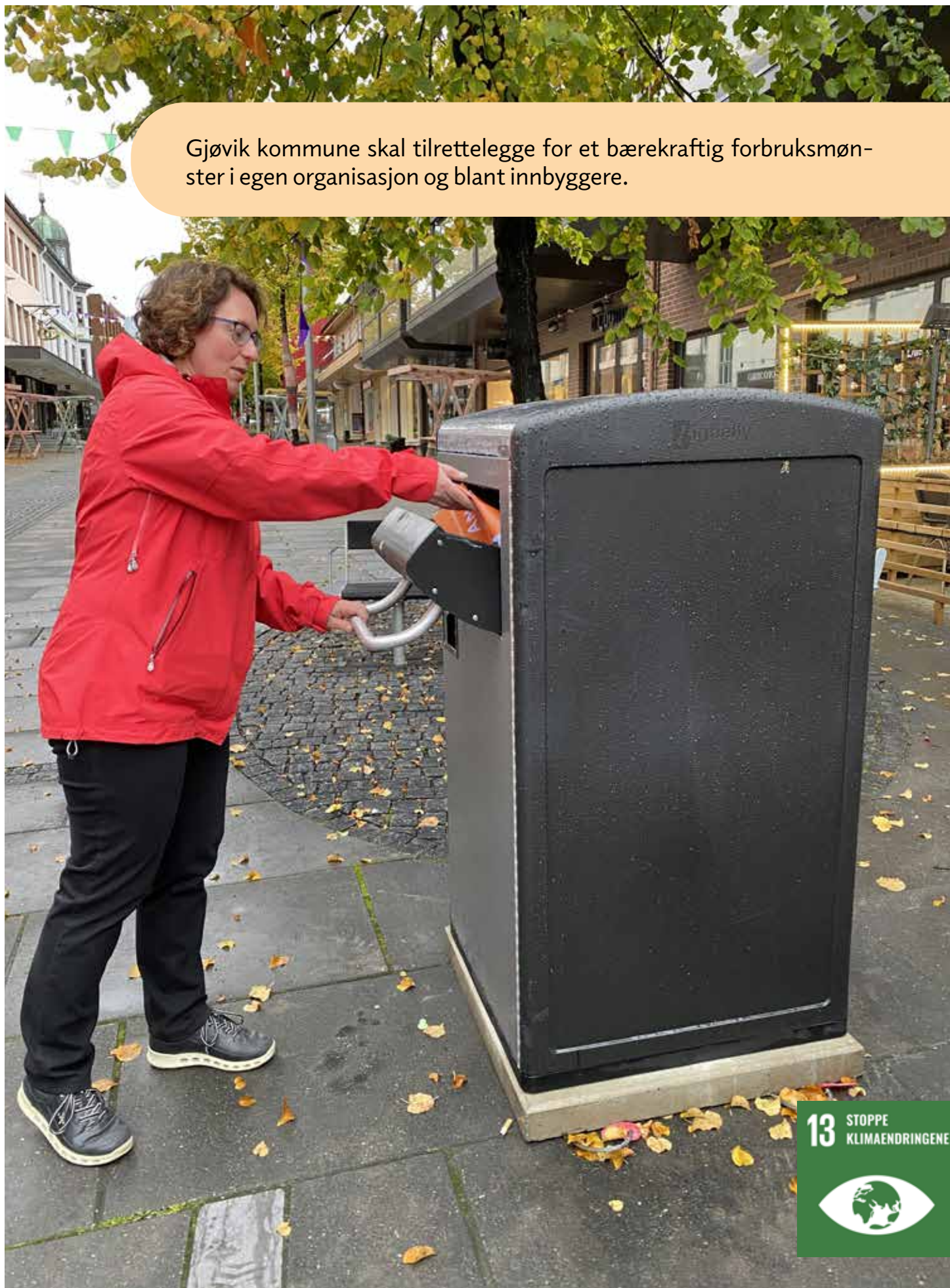
Strategi 3.3.5: Øke andelen gjenbruk av byggematerialer og byggeråstoff, som masser, i egne byggeprosjekter.

INDIKATORER

Indikator	Status
Utslipp fra energi og oppvarming i kommunen	2591 tonn CO ₂ e (2019)
Andel elektrisitetsforbruk av totalt forbruk i kommunens eiendomsforvaltning, egne bygg	77% (2021)
Energibruk per m ² eid areal	123 kWh (2021)
Andel fornybarforbruk av totalt forbruk i kommunens eiendomsforvaltning, egne bygg	99% (2021)
Antall "fossilfrie" bygg- og anleggsprosjekter	1 (2021)

Gjøvik kommune skal tilrettelegge for et bærekraftig forbruksmønster i egen organisasjon og blant innbyggere.

13 STOPPE
KLIMAENDRINGENE

Forbruk, gjenvinning, ombruk og avfall

HOVED MÅL

MULIGHETER OG UTFORDRINGER

Å beregne utslipp fra forbruk er utfordrende. Den største andelen av utslippene som knyttes til forbruk oppstår utenfor Gjøvik kommune sine grenser og består av indirekte utslipp i forbindelse med produksjon og transport. Hvis vi hadde beregnet klimafotavtrykket til hele Gjøvik kommune ville klimagassutslippene vært flere ganger så store enn de direkte utslippene. Å redusere forbruket vårt er derfor en av de viktigste innsatsområdene for å nå langsiktige mål om utslippsreduksjon.

Store deler av det vi forbruker ender til slutt opp som avfall. Innen sektor for avfall og avløp hadde Gjøvik kommune et utslipp på 19 205 tonn CO₂e i 2019. Hovedandelen av utslippene kommer fra kommunens avfallsdeponier som slipper ut store mengder metan. Det har vært en tydelig reduksjon i utslipp fra avfallsdeponi siden 2009. Forbedret oppsamling av deponigass på Dalborgmarka vil bidra til en ytterligere reduksjon i årene som kommer. Gjøvik kommune har som mål å behandle avfall så

nær toppen av avfallshierarkiet som mulig (se figur 4). Jo tidligere i hierarkiet vi håndterer avfallet, jo større reduksjon i avfallsmengde klarer vi å oppnå. EU har vedtatt en overordnet målsetting om at 65% av husholdningsavfallet skal materialgjenvinnes eller ombrukes innen 2035. Nasjonalt hadde Norge en gjenvinningsgrad for husholdningsavfall på 41% i 2019. For å øke andelen avfall som gjenvinnes eller gjenbrukes må sorteringsgraden av spesielt plast og bioavfall økes. I tillegg må det bli enklere for innbyggere å gjenbruke, reparere, dele og låne slik at avfallsmengden reduseres.

Som kommune skal Gjøvik bidra til et bærekraftig forbruksmønster gjennom målrettet bruk av innkjøpsmakten og økt tilrettelegging for gjenbruk- og dele/utlånsordninger. Det må bli enkelt for folk flest å velge miljøvennlig. Gjennom holdningsskapende arbeid og informasjonskampanjer skal kommunen bidra til økt bevisstgjøring omkring hvordan personlig forbruk og avfall påvirker klima og miljø.

AVFALLSHIERAKIET

Avfallsforebygging

Hindre at avfallet oppstår

Ombruk

Bruke gjenstander om igjen

Materialgjenvinning

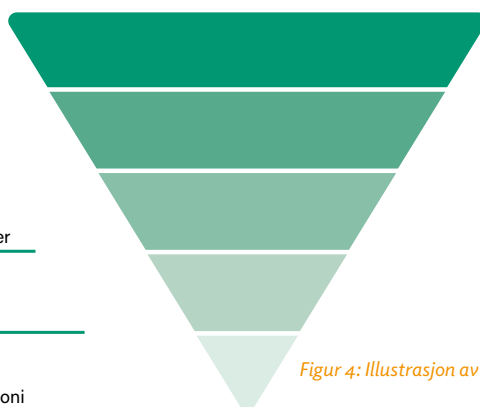
Bruke materialer fra avfall til å lage nye produkter

Energiutnyttelse

Brenne med eneriutnyttelse

Sluttbehandling

Brenne uten eneriutnyttelse. Legg på avfallsdeponi

Figur 4: Illustrasjon av avfallshierarkiet.

TILHØRENDE BÆREKRAFTSMÅL

MÅL OG STRATEGIER

Gjøvik kommune skal tilrettelegge for et bærekraftig forbruksmønster i egen organisasjon og blant innbyggere.

HOVED
MÅL

DELMÅL 4.1

Gjøvik kommune skal øke gjenbruk og redusere avfall i egen organisasjon.

Strategi 4.1.1: Gjøre det enklere for kommunens ansatte å gjenbruke materiell, utstyr og inventar slik at behovet for å kjøpe nytt reduseres.

Strategi 4.1.2: Øke gjenbruk av møbler i nye byggeprosjekter og rehabilitering av bygg.

Strategi 4.1.3: Redusere bruken av plast i kommunens egen virksomhet gjennom oppfølging av kommunens egen handlingsplan for smartere plastbruk.

Strategi 4.1.4: Redusere matsvinn i kommunens egen matservering.

Strategi 4.1.5: Tilrettelegge for og øke andelen kilde-sortering i kommunens virksomheter.

DELMÅL 4.2

Gjøvik kommune skal gjøre det enklere for innbyggere å gjenbruke, reparere, dele og låne.

Strategi 4.2.1: Være en pådriver for mer brukt- og byttehandel, samt dele- og utleieløsninger, for kommunens innbyggere og lokalt næringsliv.

Strategi 4.2.2: Utføre holdningsskapende arbeid som skaper økt bevissthet og kunnskap om hvordan forbruk og avfall påvirker klima og nærmiljø.

Strategi 4.2.3: Øke tilretteleggingen for ombruk og materialgjenvinning av avfall i samarbeid med Horisont.

DELMÅL 4.3

Gjøvik kommune skal redusere utslipp fra avfallshåndtering og avfallsdeponi i kommunen.

Strategi 4.3.1: Redusere utslipp fra kommunens avfallsdeponi i samarbeid med Horisont IKS.

Strategi 4.3.2: Redusere utslipp fra avfallstransport gjennom optimalisering av ruter ved henting av avfall.

INDIKATORER

Indikator	Status
Utslipp fra kjøp av matvarer i kommunens egen virksomhet	2193 tonn CO ₂ e (2019)
Utslipp fra kjøp av inventar og utstyr i kommunens egen virksomhet	1713 tonn CO ₂ e (2019)
Utslipp fra kjøp av materiell i kommunens egen virksomhet	2241 tonn CO ₂ e (2019)
Utslipp fra avfallsdeponi	17 277 tonn CO ₂ e (2019)
Total mengde avfall	69 000 tonn (2020)
Total mengde materialgjenvunnet avfall	27 556 tonn (2020)

Gjøvik kommune skal styrke klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser.

13 STOPPE
KLIMAENDRINGENE

Klimavennlige anskaffelser

HOVED MÅL

MULIGHETER OG UTFORDRINGER

Gjøvik kommune skal stille klima- og miljøkrav i offentlige anskaffelser. Kommune, fylke og stat kjøper inn varer og tjenester for om lag 600 milliarder kroner årlig. Klimabelastningen fra slike innkjøp er på rundt 16 prosent av Norges totale klimafotavtrykk.

Kommunene og fylkeskommunene skal bidra til å omstille Norge til et lavutslippssamfunn. Gjennom å stille strengere miljø- og klimakrav i sine innkjøp kan kommunen bidra til å påvirke og utvikle miljøvennlige løsninger i markedet. Herunder stiller anskaffelsesregelverket tydelige krav i lov og forskrift til at det skal stilles miljøkrav i anskaffelser, og at klimavennlige løsninger skal fremmes der det er relevant. Dette er også krav som ble innlemmet i kommunens klimaplan for planperioden 2018-2022.

Gjøvik skal være en ledende miljø- og klimakommune – kjent for bærekraftige prioriteringer. Et av kommunens viktigste virkemidler for å oppfylle dette målet er en bevisst bruk av den innkjøpsmakten som kommunen besitter. Grønne innkjøp er en prosess hvor offentlige myndigheter kjøper varer og tjenester med en lavere miljømessig påvirkning, sammenlignet med varene og tjenestene som ellers ville blitt kjøpt.

Ved å benytte det handlingsrommet som ligger i

anskaffelsesregelverket, og gjennom å stille relevante miljøkrav, kan kommunen gjennom sine innkjøp fremme en klimavennlig bruk og forvaltning av ressurser. Dersom storsamfunnet skal klare å løse klimautfordringene må Gjøvik kommune også bidra gjennom å tilrettelegge for en innkjøpspraksis som reduserer klimabelastningen. Ved blant annet å stille konkrete krav til, og å premiere leverandører for å redusere miljøbelastningen både i egen drift og i forbindelse med oppfyllelse av kommunens konkurranser, vil kommune bidra til utviklingen av klima- og miljøvennlige løsninger i markedet, og bidra til overgangen til lavutslippssamfunnet.

Nedenfor følger en liste over anskaffelsesområder som er viktige for å nå kommunes klima- og miljømål:

- Transport
- Lav- og nullutslippsløsninger
- Bygg- og anlegg
- Plast
- Mat og matsvinn

TILHØRENDE BÆREKRAFTSMÅL

MÅL OG STRATEGIER

Gjøvik kommune skal styrke klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser.

HOVED
MÅL

DELMÅL 5.1

Kommunen skal fremme bærekraftig bruk og klimavennlig forvaltning av ressurser gjennom sine innkjøp.

Strategi 5.1.1: I innkjøpskontrakter skal det stilles minimumskrav til klima og miljø, der det er relevant.

Strategi 5.1.2: Det skal stilles krav til at kommunens leverandører er miljøsertifisert eller på annen måte ivaretar miljøhensyn ved egen internkontroll.

Strategi 5.1.3: Det skal stilles krav til miljødokumentasjon for produkter og utstyr der det finnes.

Strategi 5.1.4: Klima- og miljøkrav skal innarbeides i kommunens rammeavtaler.

Strategi 5.1.5: Ta i bruk lokale leverandører og tjenester i egne anskaffelser, der det er muligheter for det.

DELMÅL 5.2

Kommunen skal stimulere til god sirkulær økonomi gjennom sine innkjøp.

Strategi 5.2.1: Stille krav til og/eller premiere leverandører for reduksjon av emballasje.

Strategi 5.2.2: Redusere bruk av engangsartikler og etterspørre gjenbrukbare alternativer.

Strategi 5.2.3: Stille krav om medlemskap i offentlig godkjente returordninger i alle kommunens varekontrakter der dette er relevant.

Strategi 5.2.4: For varekontrakter på IKT-utstyr og andre relevante produkter skal det legges til rette for reparasjon, gjenbruk og gjenvinning av utstyr og komponenter.

INDIKATORER

Indikator	Status
Utslipp fra kjøp av tjenester	7019 tonn CO ₂ e (2019)

Gjøvik kommune skal bidra til grønn og klimavennlig næringsutvikling i byen og regionen.

13 STOPPE
KLIMAENDRINGENE

Næringsliv, jordbruk og skogbruk

HOVED MÅL

MULIGHETER OG UTFORDRINGER

Gjøvik kommune ønsker å bidra til at både kommunens egen virksomhet og private virksomheter i enda større grad skal flytte fokuset fra å kun se på egne klimagassutslipp og effektivisering av produksjonen, til å fokusere på nye grønne markeder, innovasjon og nye forretningsmodeller som bedre utnytter mulighetsrommet i «det grønne skiftet».

Kommunen ønsker å bidra til at Gjøvikregionens næringsliv skal stå best mulig rustet til å møte klimautfordringene og morgendagens lavutslippssamfunn. Gjennom samarbeid i nettverk, samt bistand og påfyll i klimafaglige saker, skal kommunen både være en støttespiller og initiativtaker til innføring av nye klimavennlige tiltak på næringssiden. Ikke minst er det viktig å dele de mulighetene klimaendringene representerer gjennom utvikling av nye varer og tjenester, samt nyetableringer. Her er det viktig at kommunen går i front for å finne klimavennlige løsninger som sikrer grønn næringsutvikling. Dette for å sikre et bærekraftig lokalsamfunn.

Jordbruket er en sentral næring i kommunen og utslippene fra denne sektoren lå på om lag 35 000 tonn CO₂e i 2019. Utslippene skyldes i all hovedsak

metan fra naturlige prosesser i fordøyelsen hos husdyr, samt lystgass fra gjødselhåndtering. De biologiske prosessene i jordbruket kan ikke erstattes med fossilfrie løsninger. Kommunen kan derimot bidra til å gi tilskudd og rådgivning overfor bønder som ønsker å redusere utslippene fra egen produksjon og øke opptak av karbon i egen jord. Kommunens grøftetilskudd bidrar til reduserte utslipp av lystgass, og en satsing på biokull vil øke opptaket av karbon i jorda.

Et annet sentralt satsningsområde for kommunen er å tilrettelegge for et mer klimavennlig skogbruk og foredling av lokale bioressurser. Skogens potensiale for å gjøre nytte for klimaet er betydelig. Det som avgjør klimanytten er hvor mye vi kan øke tilveksten og dermed tilgangen på skogsråvare, samt hvordan vi prioriterer å bruke den. For eksempel binder norske skoger 45–50% av landets årlige klimagassutslipp. Gjennom å stimulere til en aktiv forvaltning av skogen og økt bruk av tre som erstatning for fossil brensel og energikrevende byggematerialer som betong og aluminium, vil skogen gi stor klimanytte på lang sikt.

8 ANSTENDIG ARBEID OG ØKONOMISK VEKST

9 INDUSTRI, INNOVASJON OG INFRASTRUKTUR

12 ANSVARLIG FORBRUK OG PRODUKSJON

TILHØRENDE BÆREKRAFTSMÅL

MÅL OG STRATEGIER

Gjøvik kommune skal bidra til grønn og klimavennlig næringsutvikling i byen og regionen.

HOVED
MÅL

DELMÅL 6.1

Gjøvik kommune skal stimulere til etablering av grønne og klimavennlige arbeidsplasser

Strategi 6.1.1: Støtte opp om lokale gründere og bedrifter som etablerer seg innenfor sirkulær- og deleøkonomi (eks. aktører innen reparasjon, gjenbruk m.m.).

Strategi 6.1.2: Gjennom god eierdialog sikre at alle selskaper helt eller delvis eiet av Gjøvik kommune følger opp, eller har en plan for, bærekraftig utvikling.

Strategi 6.1.3: Styrke koblingen mellom næringsliv og FoU institusjoner i arbeidet med å oppfylle lokale energi- og klimamål.

Strategi 6.1.4: Stimulere til etablering og opprettholdelse av nettverk og næringsklynger som bidrar til det "grønne skiftet".

Strategi 6.1.5: Støtte opp om reiselivsnæringens arbeid for et bærekraftig reiseliv i regionen.

DELMÅL 6.2

Gjøvik kommune skal bidra til et bærekraftig og klimavennlig jordbruk.

Strategi 6.2.1: Fremme kunnskap som bidrar til mer klimavennlige drifts- og produksjonsmetoder i jordbruket.

Strategi 6.2.2: Økt satsing på klima- og miljørådgivning ovenfor jordbruket.

Strategi 6.2.3: Være en pådriver for at jordbruket benytter seg av tilskuddsordninger som bidrar til mer klima- og miljøvennlig produksjon og drift.

Strategi 6.2.4: Være en pådriver for at landbruket benytter seg av tilskuddsordninger som bidrar til mer klima- og miljøvennlig produksjon og drift.

DELMÅL 6.3

Gjøvik kommune skal bidra til et bærekraftig og klimavennlig skogbruk.

Strategi 6.3.1: Fremme bærekraftig skogbruk gjennom en forvaltnings praksis som har en klimavennlig tilnærming.

Strategi 6.2.2: Være en pådriver for at skogbruk benytter seg av tilskuddsordningen som bidrar til mer klima- og miljøvennlig produksjon og drift.

INDIKATORER

Indikator	Status
Utslipp fra jordbrukssektoren	34 973 tonn CO ₂ e (2019)
Antall aktører som har fått RMP-tilskudd:	147 (2020)
Bruk av årlig tildelt grøftetilskudd	54% (2020)
Antall aktører som har fått tilskudd til innkjøp av plastpresse	7 (2021)
Antall miljøsertifiserte bedrifter (Miljøfyr-tårn)	43 (2021)

Gjøvik kommune skal styrke lokal og klimavennlig energiinfrastruktur

Produksjon og distribusjon av energi

HOVED MÅL

MULIGHETER OG UTFORDRINGER

Klimagassutslipp fra energiproduksjon i Gjøvik kommune kommer primært fra avfallsforbrenning og fossil energi i fjernvarmeproduksjon. Økt produksjon av fornybar kraft gir imidlertid ikke i seg selv reduserte utslipp, og klimagevinsten oppnås dersom den erstatter bruk av fossile energibærere.

Når det gjelder fjernvarme så begynte Eidsiva Bioenergi i 2012 arbeidet med å legge fjernvarme i Gjøvik og hadde samme året sin første varmeleveranse. I 2015 åpnet den nye varmesentralen som siden den gang har forsynt Gjøvik med fjernvarme. Siden varmesentralen sto ferdig har fjernvarmenettet vokst jevnt, og fjernvarmeanlegget i byen leverer i dag om lag 50 GWh i året. Anlegget leverer fjernvarme til offentlige bygg, skoler, leiligheter og andre bygg i kommunen. Energisentralen på Gjøvik er et moderne fjernvarmeanlegg. Dette anlegget er drevet på bioenergi, hvor hovedråstoffet er returtre. Fjernvarmeanlegget på Gjøvik er således et av de viktigste klim tiltakene i kommunen siden det bidrar til å erstatte bruk av langt mer forurensende energibærer som tradisjonelle fyringsoljer og vedfyring.

Innenfor konsesjonsområdet til Eidsiva Bioenergi ble det i 2017 innført tilknytningsplikt til fjernvarmeanlegget for alle nybygg med et oppvarmet bruksareal over 500 m². Et viktig innsatsområde for kommunen

fremover vil være å utvide nedslagsfeltet til fjernvarmeanlegget slik at flere og nye utviklingsområder får tilgang til denne infrastrukturen.

Eidsiva Bioenergi og Rambekk renseanlegg er også et viktig innsatsområde for kommunen. Her har man i fellesskap etablert en ny varmesentral for utveksling av varme mellom renseanlegget og fjernvarmenettet i Gjøvik. Rambekk renseanlegg er blant de aller første anleggene i landet hvor kunden både er konsument og produsent av energi. Renseanlegget mottar i dag kloakkslam fra nabokommunene Lillehammer, Øyer, Gausdal, Østre og Vestre Toten og Nordre og Søndre Land. Dette slammet blir blant annet brukt til å produsere biogass, men prosessen gir et gass-overskudd som fram til i dag er blitt etterforbrent. Prosjektet er et nyskapende eksempel på et godt regionalt samarbeid som gir god forretning og god miljøgevinst.

For å kunne redusere det totale energiforbruket må alle praktisk tilgjengelige energikilder utnyttes. Her er både fjernvarmeanlegget og biogassproduksjon sentrale virkemidler for å redusere klimagassutslippene fra lokal energiproduksjon. Videreutvikling og styrking av denne infrastrukturen vil være et sentral innsatsområde i årene som kommer for kommunen.

7 REN ENERGI
TIL ALLE

TILHØRENDE BÆREKRAFTSMÅL

Gjøvik kommune skal styrke lokal og klimavennlig energiinfrastruktur

HOVED
MÅL

DELMÅL 7.1

Gjøvik kommune skal i samarbeid med Eidsiva Bioenergi bidra til å øke varmeleveransen fra fjernvarmenettet i kommunen.

Strategi 7.1.1: Tilrettelegge for fjernvarme ved nye byggeprosjekter, jf. både privat næringsliv og boligområder.

Strategi 7.1.3: Øke andelen kommunale virksomhetsbygg som er koblet på fjernvarmenettet.

Strategi 7.1.2: Alle nye bygg i kommunen på over 500kvm skal kobles på fjernvarmenettet.

DELMÅL 7.2

Gjøvik kommune skal tilrettelegge for en styrket satsing på fornybare energiløsninger.

Strategi 7.2.1: Styrke lokal produksjon og infrastruktur for biogass, jf. bedre utnyttelse av gass og spillvarme ved Rambekk renseanlegg.

Strategi 7.2.3: Styrke det regionale samarbeidet omkring slambehandling i regionen.

Strategi 7.2.2: Tilrettelegge for økt gjenvinning og gjenbruk av energi og avfallsressurser i kommunen, som slam og matavfall.

Strategi 7.2.4: Øke andelen solenergianlegg i kommunen, både på egne bygg og ved større utbyggingssjekter.

INDIKATORER

Indikator	Status
Produsert energi fra fjernvarme	49 GWh (2021)

Gjøvik kommune skal tilpasse seg et endret klima gjennom smart planlegging og god samfunnsberedskap.

13 STOPPE
KLIMAENDRINGENE

Klimatilpasning

HOVED MÅL

MULIGHETER OG UTFORDRINGER

Fram mot 2100 vil Norge får et varmere, villere og våtere klima. Endringene er allerede i gang. Fra 1900-2016 har gjennomsnittstemperaturen i Norge økt med 1,1 grad. I samme periode har nedbørsmengden økt med 20% nasjonalt. Det er hyppigere forekomst av styrtregn og hetebølger. Dette har betydning for folks helse og sikkerhet. Et varmere og fuktigere klima kan gi økte luftveis- og allergiplager, samt bidra til utbredelse av sykdommer som ikke er vanlige i Norge i dag. Kraftigere nedbør kan også føre til økt frigjøring av miljøgifter fra deponier og landbruket, som til slutt ender opp i maten vår. De siste årene har vi blant annet opplevd økt algeoppblomstring i Mjøsa, som blant annet skyldes mer styrtregn om sommeren.

Mer og kraftigere regn vil også bidra til økt forekomst av flom og oversvømmelser. Spesielt utsatte områder er mindre og bratte vassdrag, samt tettbygde strøk, som sentrumsområdet hvor 2/3-deler av Gjøvik sin befolkning bor. For å minimere risiko for oversvømmelser i vann- og avløpsnett er det viktig at anleggene er tilpasset en fremtidig nedbørssituasjon. I tillegg er sammenhengende grøntområder, sikre flomveier og lokal overvannshåndtering viktige tiltak.

Økte nedbørsmengder risikerer skade på infrastruktur, som hus og bygg. Det er viktig med god vedlike-

hold av kommunale bygg for å hindre råde- og flomskader. Nye bygg må ha en bygningskonstruksjon som kan tåle større påkjenninger. Et endret klima stiller nye krav til både planlegging, plassering, utforming og vedlikehold av bygg og infrastruktur.

For skog- og landbruket vil et endret klima medføre en lengre vekstsesong, men mer ekstremvær vil skape nye utfordringer. Matsikkerheten vil trues om ikke landbruket tilpasser seg et endret klima. Forebygging av erosjon, arealavrenning og avlingsskader er viktige fokusområder for et mer klimatilpasset landbruk.

Norge har som mål at norske samfunn skal forberedes og tilpasses kommende klimaendringer. Gjøvik kommune har et ansvar for å sikre at all planlegging tar høyde for et endret klima. Samfunnssikkerhet og beredskap er en viktig del av dette. Det tas i dag høyde for klimatilpasning i kommunens overordnede ROS-analyse og i kommuneplanens arealdel. Kommunens kunnskap baserer seg på klimaprofilen for Oppland, utarbeidet av Norsk klimaservicesenter. Samtidig er det behov for å styrke kunnskapen om og fokuset på klimatilpasning innenfor alle kommunens sektorer. Slik vil Gjøvik kommune skape et tryggere samfunn for sine innbyggere og lokalt næringsliv i et endret klima.

TILHØRENDE BÆREKRAFTSMÅL

MÅL OG STRATEGIER

Gjøvik kommune skal tilpasse seg et endret klima gjennom smart planlegging og god samfunnsberedskap.

HOVED
MÅL

DELMÅL 8.1

Gjøvik kommune skal sikre trygge flomveier og overvannsløsninger gjennom helhetlig planlegging og drift.

Strategi 8.1.1: Sikre god vann- og avløpshåndtering gjennom en fornyelse av ledningsnettet (jf. Hovedplan for vann og avløp).

Strategi 8.1.2: Øke utbyggingen av blågrønne strukturer som sikrer god overvannshåndtering, minimerer flomrisiko, bevarer naturmangfold og styrker folkehelsen.

DELMÅL 8.2

Gjøvik kommune skal ta høyde for fremtidige klimaendringer i egen planlegging, saksbehandling, utbygging og drift.

Strategi 8.2.1: Styrke egen kompetanse og innarbeide retningslinjer for klimatilpasning for relevante sektorer.

Strategi 8.2.2: Utnytte smarte løsninger, som sensortechnologi, for å øke samfunnssikkerheten i kommunen.

DELMÅL 8.3

Gjøvik kommune skal bistå med kunnskap og veiledning for å sikre at skog- og landbruket er godt rustet for framtidige klima- og miljøtrusler.

Strategi 8.3.1: Være en pådriver for at relevante tilskuddsordninger benyttes.

Strategi 8.3.2: Bidra til forebyggende arbeid for å hindre erosjon, arealavrenning og avlingsskader.

Strategisk samarbeid og klimakommunikasjon

3.1. STRATEGISK SAMARBEID: OPPFØLGING AV BÆREKRAFTSMÅL 17

Alle lokale offentlige institusjoner vil berøres av FNs bærekraftsmål. Bærekraftsmålene er verdens felles arbeidsplan. FN presiserer at alle må bidra til å nå målene, både nasjonalt og globalt. I mål 17 understreker FN behovet for å styrke gjennomføringsmidlene og fornye globale og lokale partnerskap for bærekraftig utvikling. Dette betyr at også kommune-Norge må innrette lokaldemokratiet og kommunenes innsats inn mot de globale utfordringene som FN peker på. For å styrke hverandres vilkår og forutsetninger for klimaarbeidet på det lokale plan, er det avgjørende å bidra til involvering, samarbeid, deling av data og infrastruktur.

Mål 17 kaller derfor på nye insentiver for økt gjennomføringsevne og nye partnerskap for å nå målene – nasjonalt og globalt. Bred deltakelse og samarbeid blant flere aktører er også nødvendig for å nå bære-

kraftsmålene på det lokale plan. FNs bærekraftsmål berører sammensatte og komplekse problemstillinger som krever nye grep og handlingsmønstre. Dette innebærer nye former for samhandling, læring og deling av innsikt og kunnskap på tvers av sektorer, temaer og institusjoner. Det tas nye grep som legger til rette for samarbeid og mer helhetlige løsninger for å møte utfordringene. Arbeidet for bærekraft og klima stiller derfor nye krav til ferdigheter og kapasitet innenfor lokalsamfunnet, og til kommunen selv.

Gjøvik kommune har gode forutsetninger for å bidra aktivt i arbeidet med implementering av de klima- og bærekraftsaspekter som FN etterspør. Vi har et godt utbygd lokaldemokrati- og sterke lokale institusjoner, vi har kunnskapsmiljøer som er ledende i Gjøvikregionen på områder som er viktige i bærekraftssammenheng, og vi har en god forskningsinfrastruktur via våre lokale utdanningsinstitusjoner. Videre har vi en velutviklet offentlig sektor og et internasjonalt orientert næringsliv med høy kompetanse på viktige områder

der klima og bærekraft vil gi verdiskapingsmuligheter. Gjøvik kommune kan og bør derfor ta et aktivt eierskap til både de lokale og nasjonale utfordringene som FN trekker opp.

Tiden er imidlertid knapp og FNs bærekraftsmål skal nås innen 2030. Det betyr at det haster med å utvikle nødvendig kunnskap og løsninger, og særskilt må samarbeidet i regionen styrkes gjennom et skikkelig dugnadsløft. Samtidig gir FN-målene utvilsomt konkrete verdiskapingsmuligheter for kommunens næringsliv. Den korte tidshorisonten betyr også at bærekraft så raskt som mulig må integreres i fornyelsesarbeidet i kommunesektoren vår.

3.2. KLIMAKOMMUNIKASJON

Klimahensyn må legges føringer for alle beslutninger i byen og samfunnet, ikke bare i kommunesammenheng. Økt kunnskap og menneskelige ressur-

ser for å gjennomføre klimapolitikken er nødvendig både i kommunen og i samfunnet forøvrig. Men klimaledelse handler også om å forstå at endringene kan gripe inn i folks hverdag og skape motstand. Klimakommunikasjon som inspirerer til økt aksept for regulatoriske tiltak og atferdsendringer er derfor en nødvendig del av klimaledelsen i kommunen.

Det er særskilt viktig å være lydhør for at tiltak i kommunens klimaplanen kan få konsekvenser både for enkeltpersoner, virksomheter og samfunnet. I mange tilfeller kan det derfor være nyttig å synliggjøre at et klimatiltak ikke bare er viktig for å kutte utslipp av klimagasser, men også andre effekter som mindre støy, bedre luft, bedre folkehelse og et mer attraktivt lokalsamfunn. Eventuelle ulemper bør også beskrives for å gi et reelt bilde av hvilke endringer et klimatiltak vil forårsake. I følge Miljødirektoratet har kvalitet i kommunikasjonen blant annet stor betydning for:

- Lokalt engasjement
- Om kolleger, befolkning og andre berørte parter forstår saken
- At kommunen skal få relevante innspill
- At administrasjon og folkevalgte kan ta gode beslutninger
- Oppslutningen om klimatiltak internt i kommunen og blant innbyggerne

Administrasjonen, folkevalgte, lokalt næringsliv og innbyggere ønsker ofte å få svar på mange av disse spørsmålene;

- Kostnader og risiko ved å gjennomføre tiltaket?
- Hva er gevinstene ved tiltaket – for meg og lokalsamfunnet?
- Har andre gjort noe lignende – og hva var erfaringene deres?

Dette innebærer at for å lykkes med kommunikasjon, må vi snakke og skrive slik at andre forstår og kjenner seg igjen i problembeskrivelsene. Kommunen står nært innbyggerne og har generelt høy troverdighet i lokalsamfunnet. Dette gir muligheter for å skape engasjement for klimatiltak blant innbyggere, næringsliv og i organisasjoner. Mange av disse ønsker å bidra til et mer klimavennlig samfunn, og kommunen bør etterstrebe å tilrettelegge for dialog, samarbeid og ulike aktiviteter som støtter opp om dette.

Nedenfor følger noen eksempler fra Miljødirektoratet på kommunikasjonskanaler og formidlingsmetoder som kan tas i bruk i forbindelse med implementering av klimatiltak:

- Sosiale medier
- Workshops, webinarer, frokostmøter og arrangementer (jf. byLab)
- Egne nettsider og nyhetsbrev
- Lokale medier – artikler, innlegg og annonser
- Delta på arrangementer med stand, innlegg etc.
- Informasjonsmateriell som brosjyre, informasjonsplakat, oppskriftshefter eller lignende.

Oppfølging av klimaplanen

4.1. STYRINGSHJUL FOR ORGANISASJONEN OG VIKTIGE MILEPÆLER FOR KLIMAPLANEN

Nedenfor følger en skjematisk fremstilling av kommunens styringshjul som viser hvordan kommunens ordinære prosesser sammenfaller med viktige milepæler for klimaplanen. Kritiske faser for utvikling av en slagkraftig klimaplan vil primært være prosesser relatert til utvikling av styringsdokumentet, budsjett og rapportering (jf. måloppnåelse).

Kommunens styringshjul sammenstiller den politiske og administrative aktiviteten som inngår i forberedelsen, gjennomføring og oppfølging av kommunens plan, analyse, budsjetterings- og rapporteringsprosesser.

Figur 5: Styringshjul for Gjøvik kommune.

4.2. ORGANISERING AV KLIMAARBEIDET OG ANSVARSFORDELING

Vi må alle være med på å redusere klimagassutslipp – det gjelder Gjøvik kommune sine egne virksomheter, næringslivet og innbyggere. Målet er å oppnå bred forankring og eierskap til klimaplanen slik at tiltak blir fulgt opp effektivt av de som har ansvaret for gjennomføring. En tverrsektoriell tilnærming hvor alle kommunes tjenesteområder involveres i klimaarbeidet vil være viktig for å oppnå gode resultater – samt lykkes i å redusere kommunens klimagassutslipp i årene som kommer.

Nedenfor følger en liste over kritiske suksessfaktorer som må være tilstede for at organisasjonen skal legge til rette for en effektiv gjennomføring klimatiltak. Hovedprinsippet er at det årlige handlingsprogrammet skal utarbeides i samhandling med kommunens sektorer, tjenesteområder, politikere og næringsliv.

- **Bred involvering.** Involvering fra sektorer og tjenesteområder skal forankres gjennom Rådmannens ledergruppe, og det vil legges til rette for aktiv involvering fra alle kommunens tjenesteområder og sektorer i forbindelse med utvikling av handlingsprogram og oppfølging av tiltak.
- **Forankring.** Planarbeidet bør forankres underveis gjennom etablerte administrative «knutepunkter» og politiske utvalg. Dette vil øke sannsynligheten for en effektiv og tverrsektoriell implementering av de tiltakene som ligger i det årlige handlingsprogrammet.
- **Brukermedvirkning.** Gjennomføringen av klimatiltakene vil ha et bredt nedslagsfelt utenfor kommunens egen virksomhet. Det er derfor viktig at det legges til rette for medvirkning og involvering ved gjennomføring av klimatiltak fra innbyggere (inklusive skole), interesseorganisasjoner og næringsliv.

4.3. RULLERING AV HANDLINGS-PLAN

Plan- og bygningslovens § 11-2 sier at kommunedelplaner for temaer og virksomheter skal ha en handlingsdel. En handlingsdel viser hvordan kommunedelplanen skal følges opp årlig. Hensikten med handlingsdelen er således å synliggjøre hvordan Gjøvik kommune skal jobbe for å oppnå kommunes målsetninger innenfor klimaområdet. Handlingsdelen er å anse som en verktøykasse for kommunens videre klimaarbeid. Handlingsdelen skal revideres annethvert år og plandokumentet skal rulleres ved utgangen av planperioden i 2026. Det vil være mulig å vedta nye klimatiltak i forbindelse med den årlige budsjettprosessen.

Gjennom planperioden legges det også opp til evaluering av gjennomførte tiltak, måloppnåelse og vurdering av behov for nye tiltak. Blant annet skal kommunen utarbeide et årlig klimabudsjett. Dette skal fungere som et styringsverktøy for å nå klimamålene

som vedtas, og skal identifisere og koble utslippsreducerende tiltak, kostnader og ansvar. Klimabudsjettet skal integreres i kommunens årlige budsjett.

#stoltavgjøvik

GJØVIK KOMMUNE